

¹ *Стеценко С. Г.* Медичне право України (правове забезпечення відомчої медицини МВС України): моногр. / С. Г. Стеценко, Т. О. Тихомирова. – К.: Атіка, 2010. – 152 с.

² *Кресіна І. О.* Перспективи децентралізації влади у контексті регіональної політики України. Чи йдемо в Європу? / І. О. Кресіна, О. М. Стойко // Публічне право. – 2015. – № 2. – С. 12–17.

³ *Пак С. Я.* Внутрішньоорганізаційна структура державного управління охороною здоров'я на регіональному та місцевому рівнях в Україні: сучасний стан та перспективи / С. Я. Пак : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Pak.pdf>

⁴ *Логвиненко Б. О.* Міністерство охорони здоров'я як основний суб'єкт публічного адміністрування сферою охорони здоров'я в Україні / Б. О. Логвиненко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – № 2. – С. 60–63. – (Серія «Юридичні науки»).

⁵ *Калиновський Б. В.* Місцева публічна влада в Україні: теоретичні основи та конституційно-правова регламентація / Б. В. Калиновський // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 4. – С. 62–66.

⁶ *Стеценко С. Г.* Вступ до курсу «Медичне право України» / С. Г. Стеценко // Право України. – 2011. – № 11–12. – С. 120–131.

⁷ *Буряк І. О.* Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення права громадян України на охорону здоров'я : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право» / І. О. Буряк. – К., 2013. – 20 с.

⁸ *Руснак Л. М.* Особливості державного управління діяльності у сфері охорони здоров'я / Л. М. Руснак // Держава та регіони. – 2013. – № 2. – С. 58–63. – (Серія «Право»).

⁹ *Стеценко В. Ю.* Обов'язкове медичне страхування як крок до вирішення багатьох проблем української медицини: правові засади / В. Ю. Стеценко // Публічне право. – 2016. – № 3. – С. 48–53.

Резюме

Логвиненко Б. О. Суб'єкти публічного адміністрування сферою охорони здоров'я в Україні.

Статтю присвячено проблематиці суб'єктів публічного адміністрування сферою охорони здоров'я в Україні. Акцентовано увагу на факторах, які свідчать про складність реалізації на практиці владних повноважень у медичній галузі. Зазначено, що на місцевому рівні є певні проблеми конкуренції повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Надано пропозиції стосовно покращення стану справ в українській охороні здоров'я.

Ключові слова: публічне адміністрування, медичне право, охорона здоров'я, медичні стандарти, децентралізація.

Резюме

Логвиненко Б. А. Субъекты публичного администрирования сферой здравоохранения в Украине.

Статья посвящена проблематике субъектов публичного администрирования сферой здравоохранения в Украине. Акцентировано внимание на факторах, которые свидетельствуют о сложности реализации на практике властных полномочий в медицинской отрасли. Отмечено, что на местном уровне есть определенные проблемы конкуренции полномочий между органами исполнительной власти и органами местного самоуправления. Предоставлены предложения относительно улучшения состояния дел в украинском здравоохранении.

Ключевые слова: публичное администрирование, медицинское право, здравоохранение, медицинские стандарты, децентрализация.

Summary

Logvinenko B. The subjects of public administration health service in Ukraine.

The article is about the subjects of public administration health service in Ukraine. The attention is focused on the factors that indicate the complexity of the implementation of powers in the healthcare industry. It is noted that at local level there are certain problems of competition of powers between the Executive authorities and bodies of local self-government. Provided proposals to improve the state of Affairs in the Ukrainian health care.

Key words: public administration, medical law, public health, medical standards, and decentralization.

УДК 344.13

Г. Ю. ЛУК'ЯНОВА

Галина Юрїївна Лук'янова, кандидат юридичних наук, доцент Львівського державного університету в внутрішніх справах

ВЗАЄМОДІЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Аналіз наукової літератури з проблем юридичної відповідальності дав змогу виявити таку її систему, елементами якої є різні види відповідальності: конституційна, кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, митна, фінансова, податкова тощо. Ці її види неодноразово були предметом наукових досліджень Ю. Г. Барабаша, Л. М. Баранової, В. І. Борисової, І. Л. Бородіна, В. А. Гуменюка, Г. В. Джагупова, В. К. Кол-

пакова, А. Т. Комзюка, А. Ф. Моти, Ю. А. Пономаренка, С. Н. Приступи, І. В. Спасибо-Фатєєвої, Є. В. Ткаченка, Н. А. Берлача, В. К. Гришука, О. В. Іваненко, В. А. Кожухар, Д. А. Ліпінського, М. Б. Мироненка, Н. М. Оніщенко, І. А. Сердюка, А. С. Шабурова, М. Д. Шиндяпіна, Л. С. Явича та ін. Проте наукові суперечки виникають переважно з питань самостійності тих чи інших видів відповідальності і не мають концептуального характеру. Критично оцінюючи цю ситуацію, спробуємо розібратися в ній та обґрунтувати свою думку про спірність наявних поглядів.

Дослідження проблем системи юридичної відповідальності і кожного її виду окремо потрібно розпочати, вважаємо, із з'ясування суті та змісту юридичної відповідальності загалом, форм її реалізації, виділення критеріїв класифікації юридичної відповідальності за її видами. При цьому необхідно керуватися такими правилами. По-перше, рівністю видів юридичної відповідальності. Якщо говоримо про систему відповідальності та її види як про елементи системи, то всі види юридичної відповідальності мають бути рівнозначні і відрізнятися один від одного ознаками, що визначають специфіку регульованих або охоронюваних правом суспільних відносин. По-друге, самостійністю виду відповідальності. Кожен вид юридичної відповідальності повинен мати свою «нішу» в системі відповідальності і не дублюватися іншим видом. По-третє, поданням юридичної відповідальності як частини національної системи права.

Юридична відповідальність є важливим елементом правового регулювання суспільних відносин, сутність якого полягає в цілеспрямованому впливі на поведінку індивідів за допомогою юридичних засобів. Завдяки цьому комплексному впливу можливе належне впорядкування суспільних відносин, надання їм певної системності і стабільності, уникнення різких загострень соціальних конфліктів, максимальне втілення принципів соціальної справедливості¹.

Існування права як регулятора суспільних відносин у всі часи зумовлюється саме необхідністю підтримувати правопорядок у неоднорідному, сповненому внутрішніх суперечностей суспільстві для запобігання будь-яким небажаним відхиленням від встановлених правил поведінки. Як самостійний і необхідний елемент механізму правового регулювання юридична відповідальність характеризується трьома специфічними, ключовими для її розуміння ознаками: а) являє собою вид державного примусу; б) єдиною підставою для її застосування є правопорушення; в) функціонує шляхом вжиття певних негативних заходів до осіб, котрі скоїли правопорушення².

У сучасній літературі наведено різні визначення адміністративної відповідальності. Так, у Юридичній енциклопедії адміністративну відповідальність трактовано як вид юридичної відповідальності громадян і службових осіб за вчинені ними адміністративні правопорушення³.

На нормативно-правовому рівні офіційної дефініції поняття «адміністративна відповідальність» немає. Положення ст. 23 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) вказують на те, що мірою адміністративної відповідальності є адміністративне стягнення⁴.

У правовій науці адміністративну відповідальність розкрито дещо конкретніше. Домінантним за кількістю думок учених є уявлення адміністративної відповідальності як обов'язку застосування адміністративних стягнень (санкцій, заходів адміністративного примусу) до осіб, які вчинили адміністративне правопорушення. Частина науковців визначає адміністративну відповідальність як сукупність адміністративних правовідносин, що виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, які вчинили адміністративний проступок, особливих санкцій – адміністративних стягнень⁵. На думку інших, адміністративна відповідальність – це форма реагування держави на адміністративне правопорушення, що полягає в застосуванні уповноваженим органом або посадовою особою передбаченого законом стягнення до суб'єкта правопорушення⁶; вид юридичної відповідальності фізичних та юридичних осіб перед органами виконавчої влади чи судом за порушення адміністративно-правових норм на основі застосування адміністративних стягнень⁷. Також адміністративну відповідальність розглядають як засіб адміністративного примусу, а точніше – адміністративних стягнень⁸.

Отже, адміністративна відповідальність не може бути забезпечена без відповідних заходів державного (або адміністративного) примусу. Розглядати ці ознаки адміністративної відповідальності потрібно, не розділяючи їх, а, навпаки, в єдності, маючи на увазі, що змістом адміністративної відповідальності як самостійного виду ретроспективної форми юридичної відповідальності є саме адміністративний примус. Тобто адміністративна відповідальність – це вид юридичної відповідальності, підставою якої є вчинення адміністративного правопорушення. Вона застосовується уповноваженим на те органом виконавчої влади держави, посадовою особою або судом і поширюється на непокору суб'єктів, на відміну, наприклад, від дисциплінарної відповідальності у трудовому праві. Особливістю адміністративної відповідальності, якщо порівнювати з кримінальною, є те, що, по-перше, вона встановлюється не тільки єдиним кодифікованим законодавчим актом або навіть іншими законами, а й підзаконними нормативно-правовими актами; по-друге, вона може бути покладена як на фізичних, так і на юридичних осіб.

Правовою підставою адміністративної відповідальності є вчинення адміністративного правопорушення (проступку). Відповідно до ст. 9 КУпАП адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність⁹. Отже, об'єктивна сторона адміністративного правопорушення – протиправна дія або бездіяльність порушника, спрямована на об'єкт правопорушення, шкоду, завдану правопорушенням, і причиновий зв'язок між протиправною поведінкою і шкодою. Об'єктивна сторона

складу злочину визначається, по суті, за такими ж ознаками, але з обов'язковою наявністю суспільної небезпеки.

З уваги на зазначене вище проблема розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності набуває важливого практичного значення. Виникає так звана конкуренція (колізія) правових норм, коли одним і тим самим діянням дається різна юридична оцінка. Така ситуація створює труднощі для правозастосувача, оскільки від правильного вирішення цього питання залежить точне застосування закону, охорона інтересів громадян і загалом дотримання законності.

Важливо зазначити, що саме взаємодія заходів кримінальної та адміністративної відповідальності є важливою передумовою, матеріально-правовим фундаментом зв'язків, що існують між кримінальним процесом і провадженням у справах про адміністративні правопорушення, тобто процесуальними формами їх реалізації. Так, О. Е. Лейст залежно від способу охорони правопорядку поділяє санкції на два основні види: правовідновлювальні і штрафні, каральні¹⁰. Перші спрямовані на усунення безпосередньої шкоди, заподіяної правопорядку, а завданням других є виправлення й перевиховання правопорушників.

Саме до штрафних, каральних санкцій заведено відносити і кримінально-правові, і адміністративні санкції. Оскільки ж заходи кримінальної й адміністративної відповідальності найчастіше спрямовані на захист одних і тих самих об'єктів правової охорони, охоронні завдання кримінального права та адміністративної відповідальності багато в чому схожі.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 КК України завданнями Кримінального кодексу є: правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам¹¹.

Завдання законодавства про адміністративні правопорушення закріплені у ст. 1 КУпАП України: охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі й гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством¹².

Охоронні завдання кримінального права реалізуються за допомогою таких специфічних засобів:

- а) кримінальне законодавство встановлює перелік діянь, що визнані злочинами, і покарання, які підлягають застосуванню до осіб, котрі їх вчинили;
- б) на основі кримінального закону суд застосовує (у кожному конкретному випадку) відповідні норми і призначає передбачені ними покарання до особи, яка скоїла злочин;
- в) при цьому метою є запобігти вчиненню такою особою нових злочинів (спеціальна або приватна превенція);
- г) одночасно вирішується завдання загального попередження, що полягає у профілактиці злочинних посягань.

При цьому тільки кримінальне право як спеціальні охоронні завдання передбачає попередження злочинів, а також забезпечення миру і безпеки людства.

Кримінальна відповідальність відрізняється від адміністративної такими основними критеріями: 1) органами, що її застосовують; 2) її правовими наслідками; 3) колом суб'єктів відповідальності; 4) підставами її застосування; 5) процесуальною процедурою її здійснення. Звісно, що основним критерієм відмежування кримінальної й адміністративної відповідальності потрібно вважати і специфіку їх джерел.

Водночас взаємодію кримінальної й адміністративної відповідальності розглядають передусім у контексті проблеми розмежування злочинів і схожих з ними адміністративних проступків. Кримінальний кодекс України містить десятки складів злочинів, «конкурентних» зі складами проступків, передбачених КУпАП.

При цьому деякі злочинні діяння й адміністративні правопорушення настільки близькі, а межі між ними настільки нестійкі, що часто одне й те саме діяння в один період може розглядатися як злочин, а в інший – як адміністративний проступок. Це залежить від законодавчого волевиявлення, вираженого у праві й зумовленого суспільно політичними та іншими інтересами і потребами, обставинкою, яка склалася в державі. Для правильної кваліфікації «конкурентних» складів злочинів і адміністративних проступків на практиці деякі вчені рекомендують ввести конкретні критерії, за допомогою яких можна розрізнити подібні злочини й проступки. Такими критеріями можуть виступати наявність або відсутність тяжких наслідків, певний розмір реально завданої матеріальної шкоди, спосіб і місце скоєння правопорушення¹³. Наприклад, якщо незаконна порубка дерев і чагарників відбулася у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, то правопорушення розцінюється як злочин (ст. 246 КК України), а якщо це незаконна порубка в інших місцях, то за це правопорушення застосовують заходи адміністративної відповідальності.

Поширення «суміжних» складів кримінальних і адміністративних правопорушень зумовлює потребу узгодження з цього питання норм кримінального судочинства і провадження у справах про адміністративні проступки. Отже, «конкуренція» складів злочинів та адміністративних проступків – це одна з меж взаємодії кримінальної й адміністративної відповідальності. Останню застосовують за правопорушення, що не має високого ступеня суспільної небезпеки; вона завжди є наслідком протиправної дії (бездіяльності) юридичної або фізичної особи; переважно настає внаслідок правопорушень у сфері загальнодержавних, а не приватних інтересів; в окремих випадках її заходи можуть застосовуватися також при звільненні від кримінальної від-

повідальності, тобто за діяння, що містять ознаки злочинів, які не становлять великої суспільної небезпеки. Важливим є те, що межі норм кримінального й адміністративного права визначаються характером і спрямованістю відповідних заборон.

¹ Манькут А. Поняття юридичної відповідальності працівників прокуратури / А. Манькут // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 2. – С. 159.

² Там само.

³ Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 1 : А–Г. – С. 45.

⁴ Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – С. 288.

⁵ Бородин І. Л. До питання про дефініцію «адміністративно-правова відповідальність» / І. Л. Бородин, В. А. Круглов // Юридичний вісник. – 2012. – № 1 (22). – С. 43; Мота А. Ф. Адміністративна відповідальність військовослужбовців за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Мота Андрій Федорович. – Хмельницький, 2001. – С. 23; Хорошак Н. В. Адміністративні стягнення за законодавством України : монографія / Н. В. Хорошак. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – С. 64.

⁶ Шульженко Ф. П. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері економіки : навч. посіб. / Ф. П. Шульженко, Є. В. Невмержицький. – К. : КНЕУ, 2003. – С. 107.

⁷ Битяк Ю. П. Административное право Украины (Общая часть) : учеб. пособие / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй. – Харьков : Одиссей, 1999. – С. 121.

⁸ Адміністративна відповідальність в Україні : навч. посіб. / [А. Т. Комзюк, В. А. Гуменюк, Г. В. Джагунов та ін.] ; за заг. ред. А. Т. Комзюка. – 3-тє вид., доопр. – Х. : Вид-во Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 2007. – С. 7.

⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х з подальшими змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0005.html

¹⁰ Лейст О. Э. Санкции и ответственность по советскому праву: теоретические проблемы / О. Э. Лейст. – М., 1981. – С. 62.

¹¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

¹² Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х з подальшими змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0005.html

¹³ Ломакина В. Ф. Разграничение преступлений и сходных с ними административных правонарушений / В. Ф. Ломакина // Институты административного права России / отв. ред. М. И. Славин. – М., 1999. – С. 246–248.

Резюме

Лук'янова Г. Ю. Взаємодія адміністративної та кримінальної відповідальності.

У статті розглянуто співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності. Наголошено, що адміністративна відповідальність – це вид юридичної відповідальності, підставою якої є вчинення адміністративного правопорушення. Проблема розмежування кримінальної й адміністративної відповідальності лежить у практичній площині, оскільки виникає так звана конкуренція (колізія) правових норм, коли одним і тим самим діянням дається різна юридична оцінка. Така ситуація створює труднощі для правозастосувача, адже від правильного вирішення цього питання залежить точне застосування закону, охорона інтересів громадян і загалом дотримання законності.

Ключові слова: юридична відповідальність, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, правопорушення, злочин, проступок, кримінальне законодавство, адміністративне законодавство.

Резюме

Лукиянова Г. Ю. Взаимодействие административной и уголовной ответственности.

В статье рассмотрено соотношение административной и уголовной ответственности. Отмечено, что административная ответственность – это вид юридической ответственности, основанием которой является совершение административного правонарушения. Проблема разграничения уголовной и административной ответственности лежит в практической плоскости, поскольку возникает так называемая конкуренция (коллизия) правовых норм, когда одним и тем же действием дается различная юридическая оценка. Такая ситуация создает трудности для правоприменителя, ведь от правильного решения этого вопроса зависит точное применение закона, охрана интересов граждан и в целом соблюдение законности.

Ключевые слова: юридическая ответственность, административная ответственность, уголовная ответственность, правонарушение, преступление, проступок, уголовное законодательство, административное законодательство.

Summary

Lukyanova G. Interaction of Administrative and Criminal Liability.

The correlation of administrative and criminal liability is analyzed in the article. It was emphasized that administrative liability is a kind of legal responsibility, the basis of which is the commission of an administrative offense. The problem of differentiation of criminal and administrative liability lies in the practical sphere, since there is a so-called competition (collision) of legal norms, when the same act is given a different legal assessment. This situation creates difficulties for the law enforcers, since the correct solution to this issue depends on the precise application of the law, the protection of the interests of citizens and generally compliance with the law.

Key words: legal liability, administrative liability, criminal liability, offense, crime, misdemeanor, criminal law, administrative law.